

ISSN: 2348-1390

NEW MAN

INTERNATIONAL JOURNAL OF MULTIDISCIPLINARY STUDIES

VOL. 4 SPECIAL ISSUE AUGUST 2017

A REFEREED AND INDEXED E-JOURNAL

IMPACT FACTOR: 4.321 (IIJIF)

UGC Approved Journal No. 45886

Special Issue

On the occasion of National Seminar on
Women Safety: Challenges and Remedies

Organized by

Late Ramesh Warpudkar College, Sonpeth and
Shri Panditguru Pardikar College, Sirsala

Chief Editor

Dr Kalyan Gangarde

✍ Guest Editors ✍

Prin. Dr V D Satpute*(Late Ramesh Warpudkar ACS College, Sonpeth Dist. Parbhani)***Prin. Dr. R T Bedre***(Shri Panditguru Pardikar Mahavidyalaya, Sirsala Dist. Beed)*

Associate Editors

Dr. M G Somwanshi

Dr. S A Tengse

Mr. A K Jadhav

Mr. P T Jondhale

Dr. U Y Mane

Dr. A B Walke

NEW MAN PUBLICATION
PARBHANI (MAHARASHTRA)

Contact: +91 9730721393

+91 9420079975

nmpublication@gmail.com

VOL. 4 SPECIAL ISSUE AUGUST 2017

www.newmanpublication.com

Full Journal Title: NEW MAN INTERNATIONAL JOURNAL OF
MULTIDISCIPLINARY STUDIES

Editor-in -Chief Dr Kalyan Gangarde

Editor Dr Sadhana Agrawal

FREQUENCY: MONTHLY

Language: ENGLISH, HINDI, MARATHI

Journal Country/Territory: INDIA

Publisher: NEW MAN PUBLICATION

Publisher Address: New Man Publication, Mali Galli, Opp. Maroti Temple,
Parbhani - 431401

Subject Categories: LANGUAGES, LITERATURE, HUMANITIES , SOCIAL
SCIENCES & OTHER RELATED SUBJECTS

Start Year: 2014

Online ISSN: 2348-1390

Impact Factor: 4.321 (IIJIF)

UGC Approved Journal No. 45886

Indexing: Currently the journal is indexed in:
Directory of Research Journal Indexing (DRJI),
International Impact Factor Services (IIFS)
Google Scholar

DISCLAIMER: Academic facts, views and opinions published by authors in the Journal express solely the opinions of the respective authors. Authors are responsible for their content, citation of sources and the accuracy of their references. The editorial board or Editor- in- chief cannot be held responsible for any lacks or possible violations of third parties' rights.

CONTENTS

SECTION 'A'

1. Prevalence of Domestic Violence in Rural Area / **Dr. Arundhati Patil**
2. Role of Police Administration for Women's safety in India / **Amle B.P.**
3. 21 Century women striding towards self esteem /
M. Vijaya Bharathi & Dr B. Parimala Devi
4. Feminine Psyche, Identification and assertion of self in poetry of Kamala Das /
Dr. Bhosale Balasaheb Shivaji & Nakade Meera Murlidhar
5. Sexual Harassment in Sports / **Dr Vithal Ramkishanrao Bhosale**
6. Efficiency of the Existing Laws for Women's Safety / **Sow. V.R. Bhutada**
7. Theme of Gender Discrimination in Chetan Bhagat's *One Indian Girl* /
Bidwe N. R. & Dr. V. D. Satpute
8. Women Empowerment- Objectives and Acts / **Dr. Durgadas D. Choudhari**
9. Literature Search on 'Women Safety' through Variety of Databases: With Special Reference to Knowledge Resource Center Dr.BAMU Aurangabad /
Gajanan P. Khiste, Dnyaneshwar B.Maske & Avinash P. Awate
10. Abhaya: An Android App For The Safety Of Women / **Mrs.Neha Girish Deshmukh**
11. Challenges Of Education Before Women / **Deepak S. Dharwadkar,**
12. Sexual Harassment of Women at Work Place: A Serious Issue /
Dr. Dhole V.S. & Dr. Quadri W. I.
13. Rethinking The Challenge Of Women's Safety / **Dr. Kalpana Deokar**
14. Current Status of women In India / **Dr. Nanasaheb B. Patil**
15. Efficiency of the existing Laws for women's safety / **Miss. Raithak Dipmala Vishwanath & Chudavekar Kamlakar Kashinath**
16. Role of Economic Policies for Women's Safety in India / **Dr. Balaji Madhukar Ekurkekar**
17. Crimes against Women: A Matter of Concern / **Dr. Fulmante B. M.&Mr. Bansode G.S.**
18. Multidimensional Empowerment of Women in 'Pardhi' community of Scheduled Tribes category /
Pramod Bhagwat Gadekar
19. The Study of Gender Discrimination in the Novel- *A Fine Balance* of Rohinton Mistry /
Mr. Rajesh S. Gore & Dr. Vasant .D. Satpute
20. The national commission for women / **Hatkar Jalba Umaji**
21. Domestic Violence: The Mysterious Verisimilitude of Our Society / **Dr Rupali Hiwarkar**
22. Voice of protest in Manju Kapur's novel *A Married Woman* /
B. S. Jadhav & Dr. V. D. Satpute
23. Impact Of Non Government Organization On Women's Empowerment In India /
Dr. V. D. Jawle & Ms.Sapna M.Gholap
24. The Woman in India: Past, Present and Future / **Jaybhaye Vithal K.**

25. Socio-Economic Study Of Women Labourers In Agro-Processing Industries In Marathwada Region / **Dr. Ashok D. Kalam & Mr. Rameshwar B. Jagdale**
26. Social approach towards women over the years / **Nita Rameshwar Kalaskar**

SECTION 'B'

27. Sexual Harassment of Women at Workplace / **Smt. Varsha B. Kharobe.**
28. Causes and Remedies of Domestic Violence in India / **Kokane J.P & Shinde S.Y**
29. Role of Social NGO's for Women's Safety and Empowerment in India / **Tukaram Trimbakrao Kolhe**
30. Women entrepreneurship in India / **Dr. Swati Ashok Mahajan**
31. Women In Indian Society / **Dr. Jaysheela Basvant Manohar**
32. Multidimensional Empowerment of women and their safety / **Dr. Amol Mandekar**
33. Prevention of Sexual Harassment of Women in the Workplace / **Dr. Munde Sanjeevani D.**
34. Role of Women Commission in Women Safety / **Nilangekar S.S. & Paithankar N.L.**
35. Sexual Harassment of women at the workplace: Prevention, Prohibition and Redressed / **Prin.Dr. Kanchan Paralikar**
36. Sexual Harassment Of Women At Work Place / **Dr.Pawal Ayodhya Dattatray**
37. Gender Discrimination in Arundhati Roy's Novel *The God of Small Things* / **Meghraj N Pawar**
38. Social Dimension Of Feminism / **Dr. Vandana Phatale**
39. A review: Examines and Synthesizes an Indian Domestic Violence / **Dr. R. D. Rathod,**
40. Women Entrepreneurs: Problems And Remedies / **Dr. Choudhari Rekha Laxmanrao**
41. Social Attitude towards Women over the Years / **Sayali Arun Samudre**
42. Marketing of Library and Information Products and Services / **Sarkale A .B.**
43. Social Indifference: Decreasing Ratio of Women in Maharashtra and Female Infanticide / **Satav subhash Narayanrao**
44. Scathing Social Reality and Male Chauvinist Mindset in the *Pink*: A Case Study / **Dr. Datta G. Sawant & Mr. Dileep B. Korde**
45. Domestic Violence against Women / **Dr. M.S. Shaikh & Dr. M. D. Pathan**
46. Domestic Violence: Causes Consequences And Remedies / **Shama B. Lomate & Parvati B. Deshmane**
47. Empowering Woman Through Business and Industry / **Dr. Pradeep Dnyanoba Shelke**
48. Protection of Women from Domestic Violence Act, 2005 in India / **Shinde S.Y & Deshmukh P.D**
49. Multi-Dimensional Empowerment of Women / **Dr. Santram Prabhakar Mundhe**
50. Women Identity and Literature: An Overview / **Sujata Shrimantrao Patil**
51. Questioning Morality of Woman / **Dr. Swati Tande**
52. Gender Discrimination and Literature: A Retrospect / **Dr. Totawad Nagnath Ramrao,**

53. Important Role Of Education In Women Empowerment / Varma Kirankumari

SECTION 'C'

54. कामकाजी महिलाओं का यौन-उत्पीडन / प्रा.डॉ. राम सदाशिव बडे
55. हिंदी उपन्यास में कामकाजी स्त्री की त्रासदी / डॉ. बाहेती कांचनमाला पांडुरंग
56. मीडिया, समाज और नारी छवि / प्रा.डॉ.टेंगसे दिग्विजय माणिकराव
57. महिला सुरक्षा -कानूनी एवं सामाजिक अधिकार / प्रा.डॉ.गोपाल गांगर्डे
58. महिला हिंसा एवं कानून / प्रा. पाटील कल्याण शिवाजीराव
59. महिलाओं के प्रती घरेलू हिंसा / डॉ. छाया करकरे
60. मैत्रेयी पुष्पा कृत 'जाना तो बाहर ही है' में नारी समस्या / प्रा. डॉ. रेविता बलभीम कावळे
61. भारत में महिलाओं की सामाजिक स्थिति एवं सुरक्षा / कुलकर्णी कृष्णकुमार बालासाहेब
62. वैचारिक पृष्ठभूमि और नारी / प्रा.डॉ.कुलकर्णी वनिता बाबुराव
63. महिला सुरक्षा एवं कानूनी अधिकार / डॉ.संतोष बाबुराव कुन्हे
64. शंकर पुणतांबेकर के व्यंग्य में व्यक्त नारी चेतना / प्रा. मारोती भारतराव लुटे
65. महिलाओं के अधिकार और कानून / प्रा. पोटकुले हिरा तुकाराम
66. महिला विकास एवं आर्थिक अधिकारों की सुरक्षा / प्रा.डॉ.डी.बी. सोळुंके
67. तसलीमा नसरिन के साहित्य में नारी शोषण के विभिन्न रूप / प्रा. डॉ. शे. रज़िया शहेनाज़ शे. अब्दुला
68. भारतीय समाज की मानसीकता और स्त्री / प्रा.डॉ.वडचकर एस.ए

SECTION 'D'

69. भारतीय महिलांचे मानव अधिकार व न्यायालयीनआदेशांचाअभ्यास / आकाशे एस.एम.
70. महिला सुरक्षिततेविषयी अस्तीत्वात असलेल्या कायद्याची कार्यक्षमता / प्रा. डॉ. अकोलकर आशा दगडू
71. आधुनिक काळातील महिलांची लैंगिक छेडछाड एक गंभीर समस्या / आळणे अशोक बालाजी, बलखंडे चंद्रशेखर लक्ष्मण
72. महिला विषयीचा पारंपारिक सामाजिक दृष्टीकोन / प्रा. डॉ. शशिकांत मुकुंदराव आलटे
73. भारतीय महिला सुरक्षा विषयक कायदे / प्रा.डॉ.आंधळे बी.व्ही.
74. नोकरी व व्यवसायाच्या ठिकाणी महिलांवरील लैंगिक अत्याचार : विशाखा दिशानिर्देश आणि २०१३ चा कायदा / डॉ.अनुराधा हाणमंतराव पाटील, प्रा.डॉ.उल्का देशमुख
75. कौटुंबिक हिंसाचार कायदा :- २००५ / प्रा. ऑचित्ये बेंजामिन चार्ल्स
76. स्त्रीभ्रूणहत्या: कारणे आणि उपाय / डॉ. अमोल काळे, प्रा. जाधव ए. के.
77. कौटुंबिक हिंसाचाराचे प्रकार / प्रा. बळीराम पवार
78. कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ (प्रतिबंध,मनाई,निवारण) कायदा २०१३ / डॉ.बने रेखा रामनाथ
79. महिलांवर होणाऱ्या हिंसेचा समाजशास्त्रीय अभ्यास / डॉ.सुनंदा भद्रशेटे
80. महाराष्ट्रातील महिला सक्षमीकरण: जाणीव व जागृती / प्रा.डॉ.डी.के.खोकले, प्रा.डॉ.सुधाकर भालेराव
81. भारतीय महिला सुरक्षाची आव्हाने / डॉ.भांगे चंद्रकांत बन्सीधर
82. भारतातील भाडोत्री किंवा सारोगसी माता / डॉ. रामचंद्र मुंजाजी भिसे,
83. गृहविज्ञान विषयाची व्याप्ती आणि सुवर्णसंधी / प्रा.सौ.बोरीवाले एम.पी.
84. कामाच्या ठिकाणी महिलांचे लैंगिक शोषण २०१३ चा कायदा व सद्य स्थिती / प्रा.चाटसे अशांक जयाजी
85. उच्च शिक्षणामध्ये महिलांच्या समस्या - एक समाजशास्त्रीय अध्ययन / प्रा.डॉ.चव्हाण एस.जी.
86. कौटुंबिक हिंसाचार : एक समाजशास्त्रीय अभ्यास / प्रा. चव्हाण रामराव धेनू

87. स्त्रियांच्या समस्या आणि उपाय / प्रा.चावरे एम.व्ही
88. घरगुती हिंसाचार : प्रकार आणि स्थिती / प्रा. अर्चना कुंडालकराव चवरे
89. कामकाजी स्त्रियांचा लैंगिक छळ कायदा २०१३ / प्रा.डॉ.दाडगे सुरेंद्रा वैजनाथराव
90. भारतीय स्त्री जीवन व न्यायव्यवस्था / सौ. राजश्री अभय सौंदनकर (देशमुख)
91. प्रचलित कायदे आणि महिला सुरक्षितता / प्रा.दीक्षित एस.डी.
92. कर्मचारी सहभागातील स्त्री - पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल : हिंगोली शहर विशेष संदर्भासह / डॉ. शांभा भानुदासराव दुधाटे
93. मध्ययुगीन साहित्य व लिंगभेद / प्रा. डॉ.दत्तात्रय प्रभाकर डुंबरे
94. महिला सबलीकरण व सुरक्षा / प्रा. फाजगे ए.के.
95. सामाजिक माध्यम आणि स्त्रियांची सुरक्षितता / प्रा.डॉ.टी.आर.फिसफिसे
96. भारतीय स्त्रियांच्या सबलीकरणात प्रचलीत कायद्यांचे योगदान / प्रा.डॉ.एस.पी.गायकवाड,
97. स्त्री शिक्षणासमोरील आव्हाने आणि उपाय /वांकर एच.एम.
98. फुले-आंबेडकरी परिवर्तनवादी चळवळ आणि महिला सक्षमीकरण /विश्वांभर धर्मा गायकवाड
99. कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ / प्रा.डॉ. अशोक नारायण गायकवाड
100. महिला सक्षमीकरणामध्ये संरक्षणात्मक कायद्याची भूमिका व सद्यःस्थिती / प्रा.आर. व्ही. गंगणे

SECTION 'E'

101. महिला संरक्षण : गरज मानसिकता बदलण्याची / प्रा.डॉ. गंगणे जीवन सुदामराव
102. महिला सबलीकरण -एक दृष्टीकोन / रंजना दिगंबर गरदडे
103. भारतीय स्त्री समस्या आणि उपाय / डॉ. अमोलसिंह दशरथसिंह गौतम
104. स्त्रीया व कायद्याचे संरक्षण / प्रा.डॉ. कल्पना धारगे
105. महिलांसाठी असणाऱ्या विविध शासकीय योजनेचा अभ्यास / प्रा.डॉ. यादव घोडके
106. महिला अत्याचार अधिनियम -२०१३ / प्रा. इरलापल्ले पी.बी.
107. स्त्रीभ्रूणहत्या: कारणे आणि उपाय / प्रा. जाधव ए. के.
108. महिलांचे व्यवसायीक ठिकाणी होणारे लैंगिक शोषण / प्रा. जाधव सुलोचना
109. वसाहतकालीन दलित स्त्रियांच्या शिक्षणासाठी आंबेडकरी चळवळीचे योगदान / अनिल रानबा जामकर
110. महिला सुरक्षितता : एक दृष्टीक्षेप / डॉ.ज्ञानेश्वर जिगे,
111. शासकीय योजना व महिला सक्षमीकरण / प्रा.डॉ. कदम डी.एम.
112. महिलांचा पारंपारिक दर्जा व सद्यस्थिती - एक राजकीय अभ्यास / प्रा.डॉ. एच.पी. कदम
113. कामाच्या ठिकाणी होणा-या महिलांच्या लैंगिक छळ / प्रा.माधव कदम
114. महिला सुरक्षेच्या परिप्रेक्षातून '४९८-अ' : ढाल की तलवार...! एक अवलोकन / प्रा. डॉ. शारदा सा. कदम
115. कौटुंबिक हिंसा : स्वरूप व प्रकार / अर्चना भगवानराव काळे
116. स्त्रियांच्या समस्या, कायदे व राष्ट्रीय धोरणे / शिवशंकर कसबे
117. भारतीय महिलांवर होणाऱ्या कौटुंबिक हिंसाचाराचे स्वरूप / प्रा.यु.व्ही.कावळे & प्रा.डॉ.एस.व्ही.पाटील
118. कामाच्या ठिकाणी होणारा स्त्रियांचा लैंगिक छळ/अत्याचार / प्रा.डॉ.तिडके केशव दत्तराव
119. नोकरी करणाऱ्या महिलांना कामाच्या ठिकाणी निर्माण होणाऱ्या समस्या एक समाजशास्त्रीय अभ्यास / प्रा.कोते.ए.व्ही
120. महिला अत्याचार आणि प्रसार माध्यमे/करमणूक साधने / प्रा.सुनिता जगन्नाथराव कुकडे
121. महिलांच्या संरक्षणातील महिला आयोगाची भूमिका / प्रा. डॉ. शंकर लेखणे
122. महिला अत्याचार-वास्तव / प्रा.रोहिणी निवृत्ती अंकुश-लोखंडे

123. बचत गटांच्या माध्यमातून माहिलांचे आर्थिक सक्षमीकरण / डॉ.टी.एन.मगर
124. कौटुंबिक हिंसाचार (संदर्भ सिरसाळा परीसर) / प्रा. माने ऊषा यशवंतराव
125. कौटुंबिक हिंसा - अन्याय, प्रकार व स्वरूप / प्रा. गजानन मरगीळ
126. महिला सुरक्षा विषयक आव्हाने / प्रा.डॉ. मारोती बालासाहेब भोसले
127. स्त्री चळवळीच्या पाऊलखूणा / प्रा. मेघराज रा. शिंदे
128. भारतीय महिला सबलीकरणाच्या विविध पैलूंचा अभ्यास / डॉ. हरिहर शिवदास मोहोकार
129. कौटुंबिक हिंसाचाराचे प्रकार / प्रा. डॉ. बब्रुवान केरबाजी मोरे
130. भारतीय समाजातील महिला अपराध : एक चिंतन / मुंजाळ पांडुरंग श्रीरंगराव

SECTION 'F'

131. कौटुंबिक हिंसाचार ते स्त्री मुक्ति चळवळ वास्तव आणि वाटचाल : एक आव्हान / प्रा. डॉ. रामभाऊ मुटकुळे
132. महिला सुरक्षात्मक उपाययोजनेत महिला आयोगाची भूमिका - समाजशास्त्रीय अध्ययन / प्रा. शशिकांत दत्तोपंत परळकर
133. कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण : अधिनियम २००५ / डॉ.पिनाटे किरण प्रल्हादराव
134. पुरुष प्रधान संस्कृतीतील कौटुंबिक हिंसाचाराचे स्वरूप / सौ.प्रांजली गोविंदराव कदम
135. मानव अधिकार आणि महिलांच्या समस्या / प्रा.डॉ. पांडुरंग पं. मुंढे.
136. महिलांच्या सुरक्षिततेत महिला आयोगाची भूमिका / प्रा.राणी जगन्नाथराव जाधव
137. कष्टकरी शेतकरीस्त्रियांचे प्रश्न व शेतकरी संघटना / प्रा. डॉ. ज्ञानदेव राऊत
138. नोकरीच्या ठिकाणी महिलांवरील होणारे अत्याचार / प्राचार्य डॉ. घोडके & प्रा. सौ. रायठक डी.व्ही.
139. भारत : लिंग असमानता आणि स्त्री-असुरक्षितता / डॉ.रोडे दिगंबर भगवानराव
140. महिला सक्षमीकरणात भारतीय कायद्यांची भूमिका / प्रा. डॉ. व्ही. पी. सांडूर
141. स्त्रीविषयक सामाजिक दृष्टिकोन / डॉ. सुनीता पुरुषोत्तम सांगोले
142. कौटुंबिक हिंसाचार एक सामाजिक कलंक / प्रा.सतीश गंगाराम ससाणे
143. महिला सुरक्षितता : एक आव्हान / डॉ. एच.टी. सातपुते
144. स्त्री अत्याचार प्रतिबंध - कायदे / प्रा.डॉ. पाटील एस.व्ही. & जाधव एस.व्ही
145. कौटुंबिक हिंसाचार एक ज्वलंत प्रश्न / प्रा.डॉ. सिद्धेश्वर रा. शेटकर
146. महिला विकासात महिला आयोगाची भूमिका / शिंदे अलका विठ्ठल
147. भारतातील स्त्री सक्षमीकरणाची वाटचाल - एक दृष्टिक्षेप / प्रा. डॉ. राजेंद्र ज्ञा. शिंदे
148. कौटुंबिक हिंसाचार - प्रकार आणि स्वरूप / प्रा. डॉ.शिंदे सुरेखा सदाशिवराव
149. भारताच्या संदर्भात महिला सबलीकरण / प्रा.डॉ. टि.जी. सिराळ
150. महिलांवरील अत्याचार : स्वरूप, कारणे व उपाय / - प्रा.डॉ.जयदीप सोळुंके
151. महिला सुरक्षा : एक दृष्टिक्षेप / प्रा.डॉ.सोमवंशी मुक्ता (गंगणे) & प्राचार्य डॉ.अजय पाटील
152. महिला सुरक्षा : उपाययोजना आणि प्रतिबंधात्मक कायद्याचा अभ्यास / प्रा. जी.एन.सोनवणे
153. स्त्री ही माणूस आहे / प्रा. सुपारे यु.पी.
154. स्त्रियांची सुरक्षा : चुनौतियाँ और सुधारात्मकता / डॉ. तावरे राजश्री लक्ष्मण
155. महिला सुरक्षेत महिला आयोगाची भूमिका / डॉ. सुनिता आत्माराम टेंगसे
156. क्रीडा क्षेत्रात महिलांचे सबलीकरण - विचार मंथन / प्रा. संभ्या ठाकरे
157. स्त्री सुरक्षेत बाबत महिला आयोगाची भूमिका / प्रा. उबाळे पी.जे.
158. भारतातील लिंगभेद : एक अभ्यास / प्रा. दयानंद उजळंबे

159. हिंदू-कोड बिल : - डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर / प्रा.डॉ. वाघमारे हरी साधू
160. हुंड्यामुळे पालकांना येणाऱ्या आर्थिक अडचणीचा अभ्यास / प्रा. वाळके ए.बी.

SECTION 'G'

---

161. Sexual Harassment of Women at the Workplace / **Dr. M.B. Ali**
162. Social Approach Towards Women Over The Years / **Nita R. Kalaskar**
163. भारतीय समाजरचनेतील अर्भक मर्त्यता: एक सामाजिक समस्या / प्रा. डॉ. सुरेश वि. धनवडे
164. राजर्षी शाहू महाराजांचे महिला सुरक्षाविषयक धोरण / प्रा. डॉ. एस. बी. माने
165. महिला सबलीकरणाच्या शासकीय योजना / प्रा.डॉ. पाटील एस.व्ही., जाधव सत्यभामा विलास
166. नोकरदार महिलांच्या समस्या / डॉ.व्यंकट विळेगावे, डॉ.नागनाथ कळंबडे

EDITORIAL

Security of the women has been one of the burning issues in India and world across for last two decades. Various expeditions at world level to ensure the security of women points to the gravity of the issue. The social status of women has travelled through various phases in the course of time. In ancient times, a woman was treated equal with her male counterpart. Indian scriptures have assigned the role of *Mata, Devi, Jagatjanani* and other godly forms to women but she was subordinate to male. She was reduced to be an object of joy in the medieval times. However, in the modern age, thanks to the efforts of some enlightened men and women, they started getting education and respectable status and are treated equally with their male counterpart. This status offered her the opportunities to work with males in the public places. In recent times, women in India seem to have become vulnerable targets. The reports of sexual assault, molestation, sexual harassment, rapes, human trafficking, ill treatment of women in houses and violence against women have become the routine news of media. In the age of information and technology, the issue has become more complicated and challenging despite of various laws to protect women. National Crime Records Bureau (NCRB) has recently reported Maharashtra as the third worst state in terms of women security in the country. There are various forms of crimes against women. The recent incidents like Shakti Mill rape case in Mumbai, Acid attack on Preeti Rathi, Nirbhaya rape and murder case of Delhi, honor-killing case of Aarushi Talwar and Kopardi rape and murder case compel us to think over the issue and ponder over it to have solutions.

In this backdrop, the special issue on *Women Security: Challenges and Remedies*, published by Newman Publication will sensitize the issue, initiate the discussion and will offer some concrete suggestions on the issue of Women Security. The research papers published in this special issue cover almost all the aspects regarding women security. I take it as the first step in the right direction in finding remedies to this issue. The researchers /contributors of the special issue clearly infer to the conclusion that men need to be cleansed of their parochial and bigoted attitude towards women for they need to be protected against men. The present issue will surely spread this message in the academic world.

- Prin. Dr V D Satpute

- Prin. Dr. R T Bedre

(Guest Editors)

SECTION 'F'

158.

भारतातील लिंगभेद: एक अभ्यास

प्रा. दयानंद उजळंबे

A) प्रस्तावना:

प्रस्तुत शोधनिबंधामध्ये भारतातील लिंग असमानता कशा पद्धतीची आहे. त्याला कोणते घटक जबाबदार आहेत. विशेषतः लिंग गुणोत्तर, साक्षरता, महिलांचे सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, प्रशासकीय स्थान कसे आहे. महिलांना शासकीय नोकरीच्या संधी. पुरुषांच्या तुलनेमध्ये स्त्रियांचे स्थान, वेगवेगळ्या क्षेत्रात स्त्रीवाला दिले जाणारे स्थान जसे सैन्यसेवा, पोलीस दल, प्रथम, द्वितीय श्रेणीच्या नौकऱ्या, शिक्षण, अन्न, वस्त्र निवाऱ्याची पुरुषांच्या तुलनेत उपलब्धता, आरोग्य, लैंगिक समानता, पितृसत्ताक कुटुंबपद्धतीमध्ये महिलांचे स्थान, मुलगा-मुलगी भेदभाव, मुलींच्या प्रती भेदभाव, धर्मनिहाय महिलांचे स्थान, गरिबी आणि शिक्षणामुळे लिंगभेद मध्ये झालेली वाढ, भ्रूणहत्या, महिला सशक्तीकरणबाबित सरकारची, कायद्याची भूमिका आणि भविष्यात महिलांचे स्थान, महिला सबलीकरणाचे सरकारचे प्रयत्न या संदर्भातील संशोधन प्रस्तुत शोध निबंधामध्ये आहे.

B) बीजसंज्ञा:-

लिंग असमानता, स्त्रीभ्रूणहत्या, भारतीय राज्यघटनेत महिला सबलीकरणाची तरतूद, जंटरगॅप

C) उद्दिष्टे:-

1. भारतातील लिंग असमानता जाणून घेणे.
2. लिंग असमानतेस कोणते घटक कारणीभूत आहेत ते जाणून घेणे.
3. भारतातील लिंग गुणोत्तर आणि साक्षरतेचा अभ्यास रणे.
4. महिलासबलीकरणासाठी आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, राजकीय स्थिती जाणून घेणे
5. लिंग असमानता दूर करण्यासाठी उपाययोजना सांगणे.

D) विषय निवड आणि अभ्यासपद्धती:-

प्रस्तुत शोधनिबंधासाठी भारतातील लिंग असमानतेची स्थिती एक अभ्यास या विषयाची निवड केली असून १९५१ ते २०११च्या जनगणनेनुसार भारतातील स्त्री-पुरुष लोकसंख्या, साक्षरता, लिंग गुणोत्तर यामध्ये बदल झालेला आहे याबाबतची माहिती सांख्यिकीय स्वरूपाची असून त्याचे विश्लेषण करून आलेखीय पद्धतीने त्यामध्ये बदल झालेला आहे. याची माहिती शेकडा पद्धतीने दर्शविली असून शासनाने प्रकाशित केलेल्या सांख्यिकीय रिपोर्ट, अहवाल वेबसाईटवरची माहिती प्रस्तुत शोध निबंधासाठी संकलित रून निष्कर्ष काढण्याचा प्रयत्न केलेला असून, जंटरगॅप काढण्यासाठीही सांख्यिकीय पद्धतीचा वापर केलेला आहे. तसेच जंटरगॅप, लिंगगुणोत्तर आणि साक्षरता काढण्यासाठी वेगवेगळ्या सूत्राचा वापर केलेला आहे.

E) भारतातील लिंग गुणोत्तर आणि लिंगभेद:-

भारताच्या जनगणनेनुसार देश स्वतंत्र्य होण्यापूर्वी आणि भारत देश स्वतंत्र झाल्यानंतर पहिल्यांदा १९५१ ला जनगणना झाली तेव्हापासून ते २०११ पर्यंत भारतातील लिंगगुणोत्तर (Sex Ratio) तक्त्याद्वारे दाखविण्यात आलेला आहे.

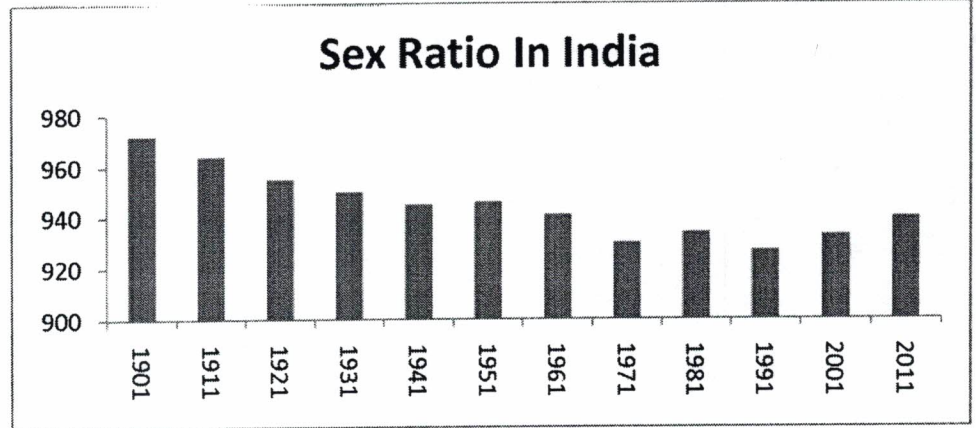
टेबल.१)

भारतातील लिंग गुणोत्तर(१९०१ ते २०११)

अ.क्र	जनगणना वर्ज	लिंग गुणोत्तर दर १००० पुरुषामागे असणाऱ्या स्त्रियांचे प्रमाण
१	१९०१	९७२
२	१९११	९६४
३	१९२१	९५५
४	१९३१	९५०
५	१९४१	९४५
६	१९५१	९४६
७	१९६१	९४१
८	१९७१	९३०
९	१९८१	९३४
१०	१९९१	९२७
११	२००१	९३३
१२	२०११	९४०

आलेख . १.

भारतातील लिंग गुणोत्तर(१९०१ ते २०११)

भारतातील लिंग गुणोत्तर दर एक हजार पुरुषाच्या मागे स्त्रियांचे किती प्रमाण आहे. सूत्राच्या सहाय्याने काढले जाते. टेबल १ नुसार भारतातील लिंग गुणोत्तराचा अभ्यास ला असता देशस्वातंत्र्यापूर्वी लिंग गुणोत्तर समाधानकारक होते. कारण दर एक हजार पुरुषाच्या तुलनेत किमान ९५० स्त्रिया पाहिजेत ती स्थिती १९३१ च्या जनगणनेपर्यंत होती देश स्वातंत्र्यानंतर १९५१ मध्ये पहिली जनगणना झाली त्यावेळी लिंग गुणोत्तर ९४६ होते. तर २०११ च्या जनगणनेनुसार १९५१ च्या जनगणनेच्या तुलनेत लिंग गुणोत्तर ६ ने मी होऊन ९४० वर आले आहे. विशेष म्हणजे १९५१ ते २०११ या दरम्यान साक्षरता वाढूनही लिंगगुणोत्तर मी झालेले आहे. यावरून पुरुष प्रधान संस्कृतीत स्त्रियांचे स्थान किती आहे हे

कळते. आणि समाजाच्या विशेषतःधर्मानिहाय स्त्रीयाकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन कसा आहे हे लक्षात येते.

F) भारतातील साक्षरता आणि लिंगभेद :

भारतातील साक्षरताप्रमाण दशकानिहाय से आहे त्याचा लिंगभेदावर परिणाम सा आहे याची माहिती टेबलक्र. २ वरून माहिती मिळते.

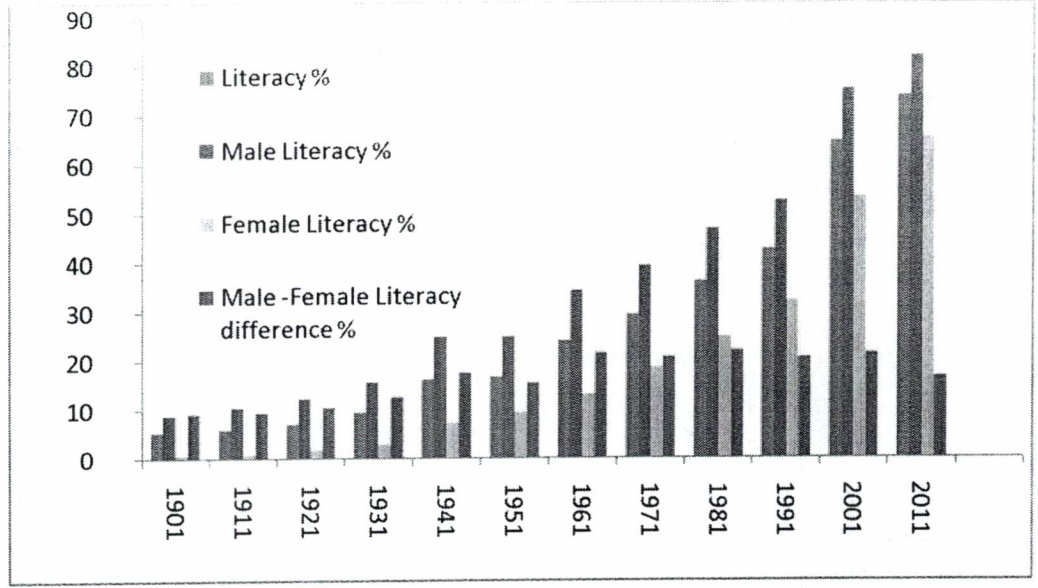
टेबल . २

भारतातील साक्षरता % मध्ये (१९०१ ते २०११)

अ.क्र.	जनगणना वर्ष	एकूण साक्षरता % मध्ये	पुरुषसाक्षरता% मध्ये	स्त्री साक्षरता % मध्ये	पुरुष साक्षरता आणि स्त्री साक्षरतेच्या टक्केवारीमधील फरक
०१	१९०१	५.३५	८.८३	०.६	-९.२३
०२	१९११	५.९२	१०.५६	१.०५	-९.५१
०३	१९२१	७.१६	१२.२१	१.८१	-१०.४
०४	१९३१	९.५	१५.५९	२.९३	-१२.६६
०५	१९४१	१६.१	२४.९	७.३	-१७.६
०६	१९५१	१६.६७	२४.९५	९.४५	-१५.५
०७	१९६१	२४.०२	३४.४४	१२.९५	-२१.४९
०८	१९७१	२९.४५	३९.४५	१८.६९	-२०.७६
०९	१९८१	३६.२३	४६.८९	२४.८२	-२२.०७
१०	१९९१	४२.८४	५२.७४	३२.१७	-२०.५७
११	२००१	६४.८३	७५.२६	५३.६७	-२१.५९
१२	२०११	७४.०४	८२.१४	६५.४६	-१६.६८

आलेख . . २

भारतातील साक्षरता % मध्ये (१९०१ ते २०११)

टेबल . २ वरून भारतीय जनगणनेचा १९०१ ते २०११ च्या आकडेवारीचे अवलोकन ले असता साक्षरतेचे प्रमाण १९०१ च्या तुलनेत २०११ अधिक आहे. परंतु पुरुष आणि स्त्रियांच्या साक्षरतेचा तुलनात्मक अभ्यास केला असता असे निदर्शनास येते की, प्रत्येक दशकात पुरुषापेक्षा स्त्रियांचे साक्षरतेचे प्रमाण मी आहे. यावरूनच असे निदर्शनास येते की, भारतातील लिंगभेदास साक्षरता हे प्रमुख कारण आहे. १९५१ च्या जनगणनेपासून २००१ च्या जनगणनेपर्यंत पुरुष आणि स्त्रियांच्या साक्षरतेमध्ये खूप फरक दिसून येतो २०११ च्या जनगणनेनुसार तो थोडा मी झाल्याचे दिसते. महिला साक्षरतेचे प्रमाण २०११ च्या जनगणनेनुसार जरी वाढले असले तरी स्त्री सक्षमीकरणासाठी विशेष बदल हवा होता तो झाला नाही.

G) इतर घटक:

लिंग भेद ही भारतातील समस्या, भारतातील पितृसत्ताक ढुंग पद्धतीमुळे निर्माण झाली असून, स्त्रियांकडे बेघण्याचा दृष्टीकोन पुरुषप्रधानसंस्कृतीमध्ये समाधानकारक राहिलेला नाही. धार्मिक नियम आणि पगडा देखील याला कारणीभूत आहे. सामाजिक, राजकीय, सांस्कृतिक, क्रीडाक्षेत्रात विशेषतः शिक्षण क्षेत्रातही स्त्रियांचा पुरुषाच्या तुलनेत कमी वाव आहे. जागतिक आर्थिक पाहणीत भारत ०.६६ अंक प्राप्त रून १३६ देशांच्या सूचीमध्ये १०१ वे स्थान आहे. विशेष म्हणजे भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद १५ B नुसार लिंग धर्म, जाती, जन्मस्थान या बाबत भेदभाव रण्यास कायदा प्रतिबंध करतो. तर अनुच्छेद १५ नुसार लहान मुले आणि महिलासाठी विशेष अधिकार दिलेले असताना आजही स्त्रीभ्रूणहत्या, गरिबी, वेश्या व्यवसाय, स्त्रियांना दुय्यम स्थान देणे अशा प्रथा भारतासारख्या राष्ट्रात आहेत ही दुर्दैवी बाब आहे. विशेष म्हणजे पुणे जिल्हासारख्या जास्त साक्षरता असणाऱ्या जिल्हात सुद्धा स्त्रीभ्रूणहत्याचे प्रमाण जास्त असणे हेच लिंगभेदाची मुख्य समस्या आहे. महिला सक्षमीकरणासाठी सरकार धोरणे आखते परंतु त्याची अंमलबजावणी होत नाही. त्यासाठी शासनाची धोरणात्मक, घटनात्मक कार्यवाही करणे रजेचे आहे.

H) निष्कर्षः

- 1) भारतातील लिंगगुणोत्तराचे प्रमाण २०११च्या जणगणने नुसार दरएक हजार पुरुषाच्या पाठीमागे वळ ९४० असून विकासात राष्ट्राच्या तुलनेमध्ये अतिशय नग्न आहे. १९०१ ते २०११च्या भारतातील लिंग गुणोत्तराचे अवलोकन केले असता लिंग गुणोत्तराचे प्रमाण ३२ ने घटले आहे. लिंग असमानतेसाठीही भीर बाब आहे.
- 2) १९०१ते २०११च्या जणगणनुसार भारतातील साक्षरतेचा अभ्यास केला असता. साक्षरतेमध्ये वाढ जरी झाली असली तरी पुरुषाच्या तुलनेमध्ये स्त्रियांच्या साक्षरतेचे प्रमाण खूप मी असल्याचे आकडेवारीवरून निदर्शनास येते. २०११ च्या जणगणनुसार पुरुष साक्षरतेच्या स्त्री साक्षरतेचे प्रमाण १६.६८ ने घटले आहे.
- 3) भारतीय राज्यघटनेनुसार स्त्रियांना जे अधिकार प्रदान केले आहेत. त्याचे अटेकोरपणे पालन होत नसल्याचे अभ्यासांती दिसते.
- 4) सामाजिक आर्थिक शैक्षणिक आणि राजकीय क्षेत्रात आजही पुरुषाइतके अधिकार नसल्याचे आकडेवारीवरून सिद्ध होते.
- 5) भारतातील लिंगभेदास विरुद्धी आणि शिक्षण हे दोन घटक प्रमुख कारणीभूत आहेत.

I) उपाययोजना:

- 1) भारतातील लिंगगुणोत्तरसम- समान रण्यासाठी धोरणात्मक निर्णय घेण्याची गरज.
- 2) स्त्री साक्षरतेचे प्रमाण वाढवून, लिंगभेद दूर रण्यासाठी दीर्घकालीन उपाययोजना आखणे.
- 3) राजकीय क्षेत्रात ५०% आरक्षण देऊन त्याची डक अंमलबजावणी रावी. राजकारणातील सर्व निर्णय जुर्चीवर बेसणाऱ्या स्त्रियांनीच घेतले पाहिजे.
- 4) स्त्रियांना पदवी आणि पदव्युत्तर शिक्षण मोफत मिळाले पाहिजे
- 5) स्त्रियांची विरुद्धी दूर होण्यासाठी आर्थिक समृद्धी योजना राबविणे गरजेचे आहे.
- 6) नौकरी रण्याच्या ठिकाणी स्त्रियांना सुरक्षितता मिळणे गरजेचे आहे.
- 7) राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय स्तरावर स्त्रियांना सर्वत्र प्रतिनिधित्व रण्याची संधी मिळाली पाहिजे.
- 8) आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल, अल्पभूधारक, बेरोजगार कुटुंबातील मुलीची लग्न रण्यासाठी सरकारचे विशेष पुढाकार घेतला पाहिजे.
- 9) हुंडा बंदी त्वदा प्रभावी राबवून, मोठे लग्न रणाऱ्या कुटुंबावर त्वदाही झाली पाहिजे.
- 10) स्त्रियांच्या सामाजिक सुरक्षितता आणि आर्थिक प्रगतीसाठी दीर्घकालीन योजना राबविणे विशेषतः आदिवासी क्षेत्रात आणि उत्तर पूर्व भारतातील राज्यात यांची प्रभावी अंमलबजावणी होणे गरजेचे आहे.
- 11) भारतीय राज्यघटनेनुसार महिलांना जे अधिकार दिलेले आहेत. त्याचा प्रचार आणि प्रसार रून अंमलबजावणी रणे.
- 12) मोफत शिक्षणासोबत आर्थिक दृष्ट्या दुर्बल आणि ६० वर्ष वयोगटापुढील महिलांना पेंशन देण्याची सोय रणे.
- 13) महिलांना स्वयंसुरक्षिततेसाठी प्रशिक्षण आणि अत्याचारित महिलांना सामाजिक सुरक्षितता प्रदान रणे.
- 14) महिलांवर अत्याचार रणाऱ्या व्यक्तींना फास्टट्रॅक र्तेद्वारे फाशीची शिक्षा सहा महिन्यांच्या आत देणे.
- 15) बेंटी बचाव, बेंटी बढाव, सुकन्यायोजना सारख्या समकक्ष योजनांना बल देणे.
- 16) वळमुलीच असणाऱ्या कुटुंबाला विशेष सवलती देणे. महिलांना उद्योगासाठी, उच्चशिक्षण (व्यावसायिक) घेण्यासाठी बँकातर्फे मी दराने र्ज मिळणे गरजेचे आहे. देश पातळीवर वळ महिलांसाठीच बँकाची निर्मिती रणे.

- 17) ग्रामीण भागातील महिलांना शिक्षणाच्या प्रवाहात आणून बेचत टाळदारे स्वयंरोजगार व्यवसाय रण्यास भर देणे.

References:-

- 1) [Http://www.ewellnesexpert.com](http://www.ewellnesexpert.com)
- 2) <http://www.hindikiduniya.com>
- 3) <http://www.bic.org>
- 4) <http://www.kunozhalwara.com>
- 5) Office of registrar general of India ,Ministry of home affairs ,Ministry of statistics, Government of India, New Delhi
- 6) महिला सक्षमीकरण(लेख) प्रा. डॉ. दयानंद उजळंबे, गोदातीर समाचार परभणी.

UGC Approved Journal
Sr. No. 64310

ISSN 2319-8648

Impact Factor - 2.143

Current Global Reviewer

International Research Journal Registered & Recognized Higher
Education For All Subjects & All Languages

Editor in Chief

Mr. Arun B. Godam

www.rjournals.com